Rozwój dziecka

1 września 2026

Rozwój fizyczny całokształt procesów biologicznych (biochemicznych i biofizycznych bez sfery życia psychicznego) zachodzących od chwili poczęcia do śmierci danego osobnika. Prowadzi to do dojrzałości biologicznej i zdolności do reprodukcji.

Wyróżniamy 3 grupy procesów zachodzących w przebiegu rozwoju fizycznego:

- wzrastanie,
- różnicowanie,
- dojrzewanie.

WZRASTANIE – zmiany wielkości elementów morfologicznych, przewaga procesów anabolicznych nad katabolicznymi. Tu oceniamy wzrost, tempo wzrastania, rytm wzrastania wyrażony zmianami tempa w różnych okresach rozwoju.

RÓŻNICOWANIE – proces jakościowy i składa się z przebudowy struktury komórek i tkanek (cytohistiogeneza), grupowanie się tkanek w określone organy (organogeneza), wzajemne formowanie kształtów, proporcji (typogeneza).

DOJRZEWANIE – przebiega równolegle z dwoma poprzednimi i oznacza doskonalenie budowy i czynności oraz osiągnięcie max. sprawności.

Rozwój nie przebiega w jednakowym tempie i rytmie, wykazując w kolejnych okresach życia przyspieszenie lub zwolnienie wzrastania i różne natężenie procesów dojrzewania. Również poszczególny narządy i tkanki rozwijają się z właściwym dla nich tempem i rytmem.

Wiek mie-siąc	Czynności ruchowe	Inne czynności
1	Pełza w pozycji na brzuchu. W pozycji tej unosi głowę na chwilę, lecz nie odwraca jej. Zaciska dłoń po dotknięciu, lecz natychmiast wypuszcza przedmiot włożony w dłoń.	Wodzi oczami za światłem i przedmiotami, czasem przez chwilę wpatruje się. Zdradza zadowolenie w związku z karmieniem i uspokaja się po wzięciu na ręce.
2	Podnosi głowę w pozycji leżącej na brzuchu. Obraca się na plecy z pozycji na boku.	Uśmiecha się do matki. Słucha dźwięków, wodzi oczami za przedmiotami, rozpoczyna bawić się zabawkami.
3	Utrzymuje przez chwilę przedmiot włożony w dłoń. Trąca zawieszone zabawki. Bawi się rękami. Dobrze trzyma głowę. Lubi leżeć na brzuchu. Wierzga nogami.	Wodzi oczami za osobami i rozpoznaje je, zwłaszcza matkę. Zaczyna gaworzyć.
4	Chwyta i trzyma drobne przedmioty obiema rękami i niesie je do ust. Potrząsa zabawkę. W pozycji na brzuchu dźwiga głowę i klatkę piersiową i utrzymuje je. Zwraca głowę w stronę butelki lub dźwięku.	Gaworzy. Łatwo odwzajemnia uśmiech innych osób, śledzi wzrokiem zmiany w otoczeniu. Rozpoznaje butelkę.

Wiek mie-siąc	Czynności ruchowe	Inne czynności
5	Trzyma prosto głowę bez wysiłku. Obraca się na boki i na brzuch. Chwyta całą dłonią. Może długo siedzieć z podparciem. Sięga po zabawki i obmacuje je.	Figluje w zabawie. Wydaje okrzyki radości. Odróżnia osoby obce. Jest wyraźnie zainteresowane zabawkami.
6	Zdejmuje papier z twarzy. Przewraca się swobodnie z pleców na brzuch i odwrotnie. Podtrzymywane pod pachy opiera się pewnie na nogach.	Reaguje śpiewnym gaworzeniem na głos lub muzykę. Manipuluje przedmiotami, przekłada je z ręki do ręki.
7	Siedzi. Siad podciągane za ręce lub gdy się czegoś uchwyci. Podtrzymywane pod pachy podskakuje.	Rozpoznaje matkę w innym ubiorze. Postukuje zabawką o stół. Lubi dźwięki. Śmieje się do siebie w lustrze. Upuszcza i podnosi przedmioty
8	Pełza energicznie w pozycji na brzuchu.	Zaczyna odróżniać siebie od otoczenia. Powtarza bezwiednie te same sylaby (ma-ma). Pierwsze oznaki odróżniania głębi i odległości. Przygląda się sobie w lustrze.

Wiek mie-siąc	Czynności ruchowe	Inne czynności
9	Stoi przy poręczy. Raczkuje. Pomaga trzymać butelkę podczas picia. Podtrzymywane próbuje chodzić.	Bawi się w chowanego (a kuku). Szuka odebranego przedmiotu. Wyrzuca przedmioty z łóżeczka i obserwuje jak spadają. Wyciąga rękę, by je podnieść.
10	Stoi. Stąpa bokiem, trzymając się poręczy lub mebli. Pije z filiżanki. Uderza zabawkami o siebie w celu wywołania hałasu.	Wyraźnie lubi matkę. Podaje zabawkę. Bawi się w “kosi-kosi” lub “baran bęc”. Przysłuchuje się cykaniu zegarka. Zdradza lęk wobec obcych i przed samotnością.
11	Staje samodzielnie. Prowadzone za rękę chodzi do przodu. Obraca się w pozycji siedzącej	podnosi zabawki. Rozumie zakazy. Mówi 1-2 wyrazy. Wyjmuje mniejsze przedmioty z większych.
12	Zaczyna chodzić samodzielnie. Pierwsze oznaki regularnego oddawania moczu i kału	Mówi 2-3 wyrazy. Układa wieżę z 2-3 klocków. Objawia uczucie lęku zazdrości itp.
15	Chodzi samodzielnie. Wczołguje się na schody. Posługuje się łyżeczką. Trzyma filiżankę	Ogląda obrazki. Zna swoje imię. Mówi kilka słów. Otwiera i zamyka pudełka, szuflady. Wykonuje proste polecenia.
18	Wspina się na krzesła. Chodzi do tyłu. Trzymane za rączkę wchodzi po schodach.	Przekręca wyłączniki. Mówi kilkanaście słów. Wyraża żądania słowami. Pokazuje części ciała.

Wiek mie-siąc	Czynności ruchowe	Inne czynności
21	Biega. Wchodzi samodzielnie na schody. Kuca	Buduje wieżę z kilku klocków. Buduje zdania dwuwyrazowe. Sygnalizuje w porę potrzeby fizjologiczne.
24	Wchodzi i schodzi po schodach. Siedzi przy stole. Kopie piłkę.	Słucha opowiadań. Mówi o sobie w 3 osobie.
36	Rzuca piłkę nie tracąc równowagi. Podskakuje i biega przy muzyce. Buduje domki w dwóch wymiarach. Lubi bawić się w piasku. Rysuje kształty zamknięte.	Wymienia przedmioty i czynności na obrazkach. Mówi dosyć gramatycznie, używa ok. 1000 wyrazów, tworzy zdania wielowyrazowe. O sobie mówi “ja”

Czynniki wpływające na rozwój dziecka:

Endogenne i egzogenne

Genetyczne (endogenne) – determinanty – zespół genów dziedzicznych po rodzicach. Genotyp – zespół informacji genetycznej zawartej w DNA w chromosomach. Kierują one procesami metabolicznymi, ich natężeniem, przebiegiem procesów różnicowania się dojrzewania tkanek i narządów. Konstytucja psychiczna a nawet skłonność do występowania chorób. Genetycznie silniejsze są dziewczynki bo mają XX.

Paragenetyczne – środowisko matczyne, wewnątrzmaciczne.

Środowiskowe – modyfikują one genetycznie zdeterminowany przebieg rozwoju. Zaliczamy tu:

- czynniki biogeograficzne (klimat, ukształtowanie terenu, zasoby mineralne i wodne, świat roślinny i zwierzęcy). W temperaturach umiarkowanych rozwój szybki, wahania

szybkości wzrostu (na wiosnę szybciej), nabieranie masy ciała (największe w zimie) – najprawdopodobniej jest to mechanizm hormonalny,

- czynniki społeczno-ekonomiczne, kultura: czyli sytuacja rodzinna, zarobki, warunki mieszkaniowe, higieniczne, poziom wykształcenia, żywienie dziecka, aktywność ruchowa,
- czynniki psychiczne: zmiana środowiska dziecka, stresy (zaburzenia sekrecji hormonów),
- choroby przewlekłe.

Na rozwój psychiczny mają wpływ:

1) wyposażenie biologiczne organizmu,

2) własna aktywność dziecka,

3) czynniki środowiskowe,

4) wychowanie.

OKRES NIEMOWLĘCY (do 1 r ż.) – posiada odruchy: ssania, połykania, szukania, chwytny, Moro. Odruchy te zależą od czynności ośrodków podkorowych stopniowo niektóre z nich zanikają (Moro). Rozwój przebiega wg prawa głowowo – ogonowego czyli: gałki oczne, głowa, szyja, ręce, tułów nogi, ze stopniową pionizacją postawy ciała.

Zdolności motoryki małej czyli sięganie, chwytanie i manipulacja wg prawa proksymo – dystalnego: ruchy w stawach barkowych, stawy łokciowe, nadgarstkowe stawy śródpaliczkowe. Chwytanie łokciowo-dłoniowe (4-5 m ż.), chwytanie dłoniowe proste czyli zagarnianie (5-6), chwyt nożycowy, (7-8) chwyt pęsetkowy (9) Prawidłowy rozwój zależy od więzi emocjonalnej i stymulowania jego aktywności przez bodźce. Niemowlę ma wrodzone popędy, przede wszystkim ciekawość poznania, a pozbawione wrażeń wpatrzone tylko w sufit nie trenuje swego mózgu, nie rozwija się i zostaje w tyle w stosunku do swoich rówieśników.

OKRES PONIEMOWLĘCY (do 3 r ż.) – doskonalenie ruchowe – ruchy stają się płynne i pewne, celowe, rozwój mowy biernej (rozumienie) i czynnej dziecko zaczyna mówić zdaniami, zmienność stanów emocjonalnych. Przełom w kształtowaniu się egozentryzm (ja), negatywizm (wszystko na nie), upór, pod koniec 3 r ż. potrafi poinformować czy jest chłopcem czy dziewczynką. Częste infekcje dróg oddechowych i przewodu pokarmowego.

OKRES PRZEDSZKOLNY (do 7 r ż.) dalsze doskonalenie ruchów (chód, bieganie,skoki, manipulacja). Zwiększa się zaradność i samodzielność dominuje ruchliwość, impulsywność, skłonność do agresji, egocentryzm. Około 5 r ż. Wzrasta aktywność intelektualna, dociekliwość, rozwój wyobraźni, koncentracja uwagi lepsza.. W wieku 6-7 lat dziecko swobodnie posługuje się mową potoczną. Kształtują się sposoby zachowania, nawyki, wzory osobowościowe przez naśladowanie rodziców. Częste infekcje dróg oddechowych

MŁODSZY OKRES SZKOLNY (7-12) rozwój intelektualny, poczucie obowiązku związane z nauką w szkole, zwiększenie zasobu wiadomości, samodzielność myślenia, postęp w myśleniu abstrakcyjnym, krytycyzm. W początkowym okresie mogą się ujawniać trudności z czytaniem i pisaniem (dysleksja i dysgrafia). Rozwój kontaktów społecznych. Ostre przejawy antagonizmu płci. Na postęp w nauce wpływają środowisko rodzinne, czynniki dydaktyczno-pedagogiczme oraz grupy rówieśnicze.

Rozwój jako układ wzajemnych zależności

Opis kolejnych sfer rozwoju warto odczytywać łącznie. Sprawność ruchowa pomaga dziecku poznawać otoczenie, doświadczenia społeczne rozwijają mowę, a język pozwala nazywać emocje i potrzeby. Trudność widoczna w jednej

dziedzinie może więc wpływać na zachowanie w innych sytuacjach, nie przesądzając jeszcze o trwałym opóźnieniu.

Ocena dziecka wymaga obserwacji zmian zachodzących w czasie oraz uwzględnienia jego warunków życia. Porównanie z ogólnymi prawidłowościami rozwojowymi może porządkować wiedzę, lecz nie powinno zastępować uważnego spojrzenia na indywidualne tempo, mocne strony i sposób reagowania na wsparcie.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis pisanie prac z pedagogiki - fachowa pomoc w pisaniu prac.